

DINA MERHAV

Izložbom Ptice u letu u zagrebačkoj Gliptoteci izraelska umjetnica napravila je puni krug: svoje divovske željezne skulpture, kakve krasi javne prostore od Kanade i SAD-a do Kine, donirat će rodnim Vinkovcima, gdje su se do Drugog svjetskog rata tri generacije njene obitelji Gross bavile - željezom

U svojoj radionici u umjetničkom naselju Ein Hod u Izraelu

Napisala **Jagoda Zamoda**
Snimci: **Matej Dokić** i privatna arhiva

Svoju prvu samostalnu izložbu u Hrvatskoj, iz koje se s roditeljima iselila kao 13-godišnja djevojčica, izraelska kiparica i slikarica Dina Merhav (77) nazvala je Ptice u letu. Na otvorenju 4. lipnja u zagrebačkoj Gliptoteci, u kojoj je izložila 17 željeznih skulptura ptica u narančastoj, crvenoj i boji hrde, visokih od dvadeset do 180 centimetara, nije mogla sakriti silno uzbuđenje.

- Ovo je dosad moja najveća i, osjećam to, najbolja izložba. Fascinirao me prostor Gliptoteke, a i moje prezime na hebrejskom znači "prostor" - kaže umjetnica, koja je paralelno s izložbom otkrila još jedan monumentalni rad. Riječ je o spomeniku "Mir na nebesima", svečano postavljenom 2. lipnja na ulazu u staro židovsko groblje u Đakovu, na komemoraciji žrtvama holokausta. Sastavljen je od Davidove zvijezde i Drva života, težak je oko dvije tone i visok tri i pol metra, a svi dijelovi izrađeni su u zagrebačkom Končaru. S odjelom Metalnih konstrukcija Dina Merhav suraduje već tri godine, zahvaljujući njihovom direktoru Nusretu Suvaliću, i tu joj pomažu i strojevi i radnici. A u svom atelijeru u umjetničkom naselju Ein Hod nedaleko od Tel Aviva u kojem živi, sve radi sama: reže željezo, vari, i to bez strojeva...

Svoje skulpture će nakon zatvaranja izložbe 23. lipnja iz Gliptoteke preseliti u svoje rodne Vinkovce. Željela bi ih, naime, donirati za memorijalni park obitelji Gross, koja se u Vinkovce doselila sredinom 19. stoljeća. Njezin pradjed Ignjat

Gross osnovao je tvornicu Ferolim, za proizvodnju željeznih peći i raznih alata, posao je nastavio djed Rudolf, a potom preuzeo otac Zlatko Gross, koji je imao i dućan sa željeznom robom. Tako da je Dina Merhav zapravo četvrta generacija u obitelji koja se bavi željezom, ali na jedan drukčiji način. Nakon odlaska u Izrael 1949., rodni je grad prvi put posjetila prije tri godine.

- Bila sam jako uzbuđena kad sam ugledala našu nekadašnju kuću. Navirale su uspomene, a dobro se sjećam torte za svoj peti rođendan, koji sam proslavila mjesec dana prije negoli smo u travnju 1941. morali napustiti Vinkovce. Otac je kao oficir jugoslavenske vojske odveden u zarobljeništvo u Njemačku, a mene, tri godine mlađeg brata Dana, djeda i dvije bake spasila je moja mama Steffi. Iako joj je bilo samo 28 godina, bila je snalažljiva, hrabra i odlučna žena. Pobjegli smo najprije u Crikvenicu, pa u Split, potom u Italiju i Švicarsku, gdje smo u Zenevi dočekali kraj rata. Otac je preživio logor i nakon četiri godine razdvojenosti svi smo se susreli u Zagrebu, u koji smo iz Švicarske doputovali u stočnom vagonu. Roditelji se nisu htjeli vratiti u Vinkovce, u opljačkanu kuću, pa smo otišli u Beograd, a 1949. u Izrael, gdje je već živjela tatina sestra - pripovijeda Dina Merhav, koja je u kibucu vrlo brzo naučila hebrejski, a kako je lijepo crtala, upisala se na Umjetničku akademiju u Jeruzalemu. Za vrijeme studija udala se za studenta medicine Arieja Merhava, koji je specijalizirao kirurgiju. Iz tog braka, koji je potrajao samo nekoliko godina, ima 51-godišnjeg sina Yarona, suvlasnika marketinške tvrtke. Oženjen je opernom pjevačicom Efrat i podario joj je tri unučice. ▶

Ptica se vratila kući

1

2

Na groblju tvorničkog otpada otkrila sam - novi kontinent. Kako je materijala bilo u izobilju, napravila sam 12 skulptura i njima oplemenila tvornički okoliš

3

Kao grafička dizajnerica Dina Merhav radila je 28 godina - izradivala kataloge za različite tvrtke, osmislila simbol za sveučilište u Haifi, a dok je podučavala oblikovanje na tamošnjem koledžu, počela je i sama modelirati.

- Jedna mi je prijateljica - veli Dina Merhav - tada rekla: "Dina, ti nisi slikarica niti grafičarka, ti si skulptorica". I ja sam to osjetila. Pohađala sam zatim tečajeve, studirala kiparstvo, ali najviše sam naučila sama. Usvršavala sam se u Italiji, i s 48 godina otvorila sam vlastiti atelijer u Haifi, gdje sam tada živjela, i počela raditi u kamenu. Naučila sam rezati kamen, brusiti ga, služiti se čekićem-kompresorom... Jedna od mojih prvih skulptura, tri metra dugačka kamena kolijevka, postavljena je u Kiryat Motzkinu blizu Haife.

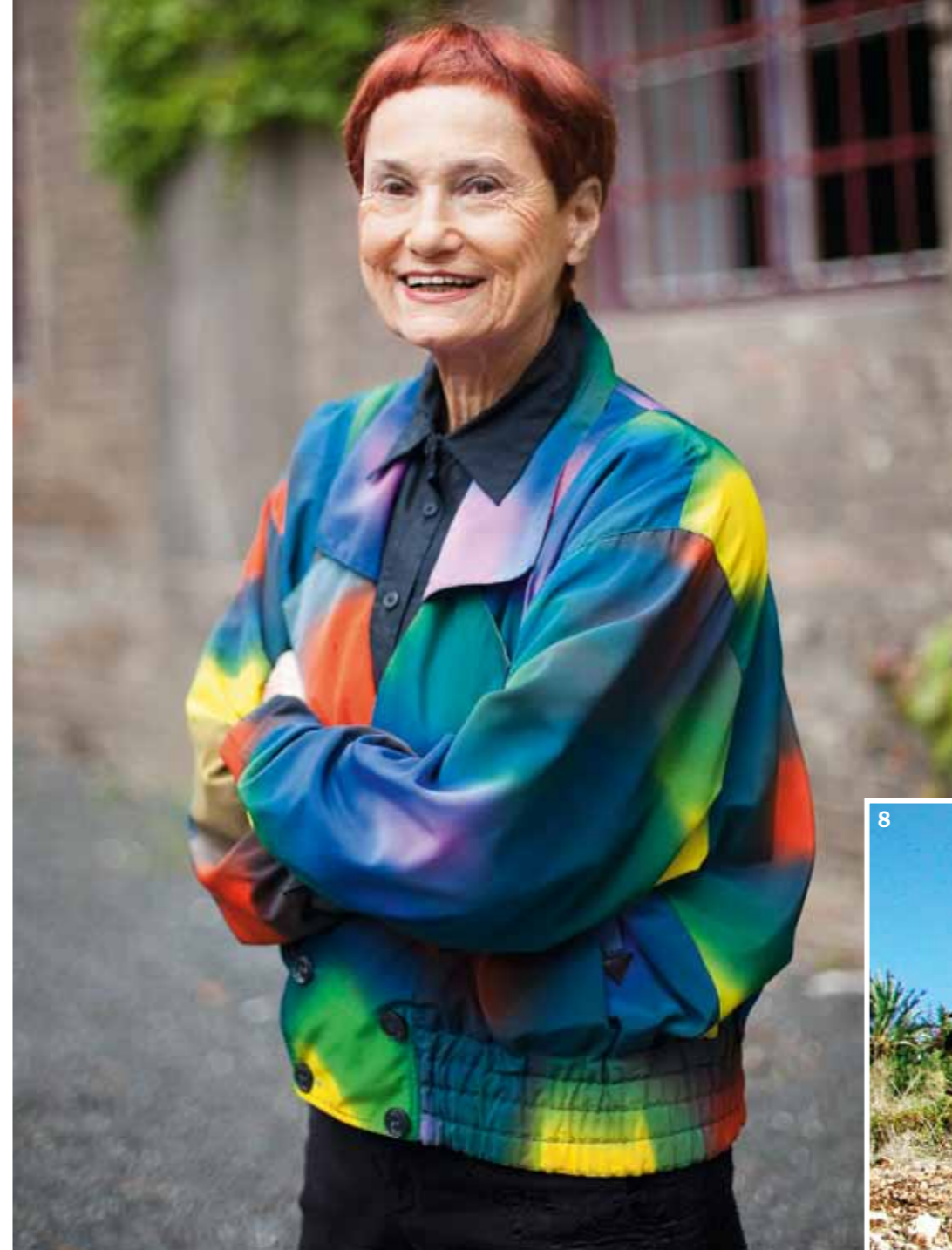
Kamen i željezo

No, nakon sastanka s vlasnikom tvornice cementa, koji je želio da mu izradi skulpturu, njezin život i karijera krenuli su drugim tokom. Bilo je to u studenome 1989. kad ju je odveo na tvornički otpad - groblje raznih strojeva, dizalica, šina, velikih kotača, visokih peći...

- Fascinirana tom masom odsluženog željeza, osjetila sam da i ono ima dušu. I da ću od njega moći nešto novo stvoriti. Za mene je to bio poseban doživljaj, kao da sam otkrila novi kontinent. Ideje su odmah počele frcati, i već sutradan sam donijela prve skice. Počela sam s jednom skulpturom - napravljenom od dva goleme kotača po četiri metra na koje sam položila te obje - sila kamen - i nastavila ondje raditi deset godina. Jer

materijala je bilo u izobilju, a i naučila sam baratati dizalicama. Napravila sam park od dvanaest skulptura, visokih do petnaest metara, i oplemenila okoliš što je pozitivno utjecalo na radnike - priča Dina Merhav, na koju je pak utjecalo poznanstvo sa zagrebačkim slikarom Tonijem Franovićem. Susreli su se prije pet godina dok je on u Izraelu tragao za osobama koje su podrijetlom iz Hrvatske. Pozvao ju je u Hrvatsku, koju je dotad posjetila samo jednom: 1972. bila je u Zagrebu i Dalmaciji, ali ne i u Vinkovcima, i on ju je nagovorio da ode u grad u kojem je provela najranije djetinjstvo.

- Premda je moj dom sada u Izraelu - kaže umjetnica Dina Merhav koja dobro govori hrvatski - određuje nas i podneblje iz kojeg smo potekli i drago mi je da sam obnovila vezu sa svojim rodnim krajem. A istodobno su se ispreplela i neka stara prijateljstva: susrela sam se s dr. Ognjenom Krausom, predsjednikom Židovske općine Zagreb, čija je majka bila prijateljica s mojom mamom za vrijeme emigracije u Švicarskoj. ■

9

'Željeznara' obitelji Gross u Vinkovcima (1) i njihova obiteljska kuća (2). Dina s roditeljima i bratom Danom 1945. (3). Vjencanje Zlatka i Steffi Gross u Vinkovcima 1933. (4), Dine i Arieja Merhava 1957. u Izraelu (5) te njihova sina Yarona s Efrat na Cipru 2003. (6). Željezna skulptura u Olimpijskom parku u Pekingu (7) i u Sjedinjenim Državama (8) te jedna od prvih postavljenih u Izraelu (11). Spomenik za Đakovo 'Mir na nebesima' (9) Dina Merhav je izradila u zagrebačkoj tvornici Končar (10)

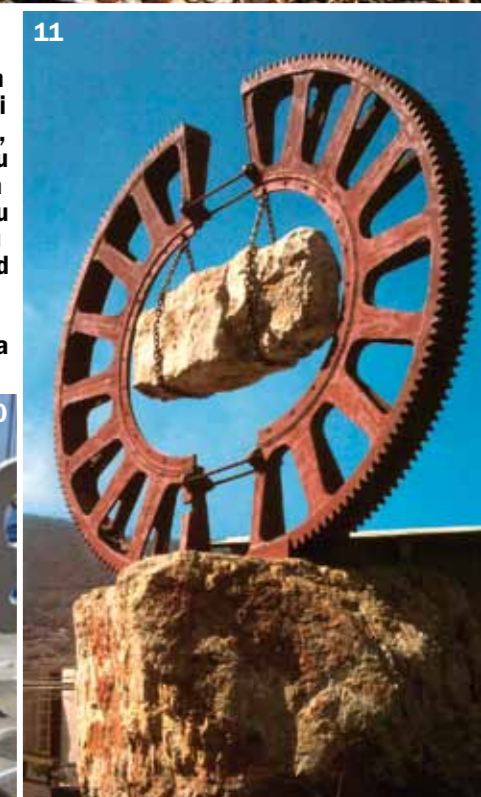
10

7

8

11